

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2025-4/5
Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2025

Bosh muharrir:*Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.***Bosh muharrir o‘rinbosari:***Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.***Tahrir hayati:**

Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.
Abdullayeva Muborak Maxmusovna, b.f.d., prof.
Abduhalimov Bahrom Abduraximovich, t.f.d., prof.
Agzamova Gulchexra Azizovna, t.f.d., prof.
Aimbetov Nagmet Kalliyevich, i.f.d., akad.
Ametov Yakub Idrisovich, b.f.d., prof.
Babadjanov Xushnut, f.f.n., prof.
Bahodirova Feruza Bahodir qizi, PhD, dots,
Bobojonova Sayyora Xushnudovna, b.f.n., dos.
Bekchanov Davron Jumanazarovich, k.f.d.
Buriyev Xasan Chutbayevich, b.f.d., prof.
Gandjayeva Lola Atanazarovna, b.f.d., k.i.x.
Davletov Sanjar Rajabovich, tar.f.d.
Durdiyeva Gavhar Salayevna, arx.f.d.
Ibragimov Baxtiyor To‘laganovich, k.f.d., akad.
Izzatullayev Zuvayd, b.f.d., prof.
Ismailov Is‘haqjon Otabayevich, f.f.n., dos.
Jumaniyozov Otaboy, f.f.d., prof.
Jumaniyozov Zoxid Otaboyevich, f.f.n., dos.
Jumanov Murat Arepbayevich, b.f.d., prof.
Kadirova Shaxnoza Abduxalilovna, k.f.d., prof.
Qalandarov Nazimxon Nazirovich, b.f.f.d., k.i.x.
Karabayev Ikramjan Turayevich, q/x.f.d., prof.
Karimov Ulug‘bek Temirbayevich, DSc
Kurbanbayev Ilhom Jumanazarovich, b.f.d., prof.
Kurbanova Saida Bekchanovna, f.f.n., dos.
Qutliyev Uchqun Otoboyevich, f-m.f.d., prof.
Lamers Jon, q/x.f.d., prof.
Maykl S. Enjel, b.f.d., prof.
Maxmudov Raufjon Baxodirovich, f.f.d., k.i.x.
Mirzayev Sirojiddin Zayniyevich, f-m.f.d., prof.
Matniyozova Hilola Xudoyberganovna, b.f.d., prof.
Masharipova Feruza Jumanazarovna, PhD

Mirzayeva Gulnara Saidarifovna, b.f.d.
Najmeddinov Axmad Raxmatovich PhD, dotsent
Pazilov Abduvayit, b.f.d., prof.
Razzaqova Surayyo Razzoqovna, k.f.f.d., dos.
Ramatov Bakmat Zaripovich, q/x.f.n., dos.
Raximov Raxim Atajanovich, t.f.d., prof.
Raximov Matnazar Shomurotovich, b.f.d., prof.
Raximova Go‘zal Yuldashovna, f.f.f.d., dos.
Ro‘zmetov Baxtiyar, i.f.d., prof.
Ro‘zmetov Dilshod Ro‘zimboyevich, g.f.n., k.i.x.
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, PhD
Sadullayev Azimboy, f-m.f.d., akad.
Salayev San‘atbek Komilovich, i.f.d., prof.
Saparbayeva Gulandam Masharipovna, f.f.f.d.
Saparov Kalandar Abdullayevich, b.f.d., prof.
Safarov Alisher Karimdjanovich, b.f.d., dos.
Sirojov Oybek Ochilovich, s.f.d., prof.
Sobitov O‘lmasboy Tojxmedovich, b.f.f.d., k.i.x.
Sotipov Goyipnazar, q/x.f.d., prof.
Tojibayev Komiljon Sharobitdinovich, b.f.d., akad.
Xolliyev Askar Ergashevich, b.f.d., prof.
Xolmatov Baxtiyor Rustamovich, b.f.d.
Cho‘ponov Otanazar Otojonovich, f.f.d., dos.
Shakarboyev Erkin Berdikulovich, b.f.d., prof.
Ermatova Jamila Ismailovna, f.f.n., dos.
Eshchanov Ruzumboy Abdullayevich, b.f.d., prof.
O‘razboyev G‘ayrat O‘razaliyevich, f-m.f.d.
O‘rozboyev Abdulla Durdiyevich, f.f.d.
Hajiyeva Maqsuda Sultonovna, fal.f.d.
Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.
Xudayberganova Durdona Sidiqovna, f.f.d.
Yuldashev Xamza Kamalovich, PhD
Zaripova Ranojon Zaripovna, PhD, dotsent

Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№4/5 (125), Xorazm Ma‘mun akademiyasi, 2025 y. – 254 b. – Bosma nashrning elektron varianti - <https://www.mamun.uz/bulletin>

ISSN 2091-573 X

Muassis: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi mintaqaviy bo‘limi – Xorazm Ma‘mun akademiyasi

© Xorazm Ma‘mun akademiyasi noshirlik bo‘limi, 2025

MUNDARIJA

Nabiyev A.I. Tilshunoslikda neytralitet kategoriyasining semantik va pragmatik yondashuvlari	6
Namozova F. O'zbek tilida interotseptiv sezgilarning o'xshatish sintaktik o'ramli gaplar orqali ifodalanishi	9
Narxodjayeva X.Sh. Ona tili ta'limi: muammo va yechimlari	14
Narzullayeva Sh.M. Yozuvchi va tarjimon tafakkuri va lingvistik rang-baranglik: Faust (Goethe) tarjimalari va ularning pragmatik xususiyatlari	17
Navruzova N.X. A comparative analysis of connotative meanings in the english and uzbek languages	20
Nazarova D.I. Yangi she'riyatda ruboiy poetikasi	23
Nazarova N.A. The role of nicknames in english anthroponymy through a linguistic and sociocultural analysis	27
Nazarova N.A. Methodological principles in lexicography	30
Ne'matova N.A. Xitoy va o'zbek tillarida dubloperatorli to'siqsiz ma'noli murakkab sintaktik qurilmalar derivatsiyasi	32
Niyazova M.X., Azizova A.A. Moral issues and motive of loneliness in "Kite runner" and "Thousand splendid suns" by Khaled Hosseyni	35
Niyazova M.X., Ashurova Z.A. Role of setting in asimov's works: context and importance	38
Nizomova Sh.Sh. Muhammad Yusuf she'rlarida inson his-tuyg'ularining ifodalanishi	40
Normatova A.D. Polepredikativ tushunchasining mohiyati	42
Normammedova M.Kh. Comparative Analysis of Phraseological Units in Uzbek and English Languages	44
Nuriddinova Ch.Sh., Baxtiyarova F.S. Arab va o'zbek tilining o'ziga xos xususiyatlari	47
Olimboyeva K.U. Xonqa shevasining fonetik xususiyatlari tahlili	49
Otaboyeva D.L. Comparative Studies of Totemism in English and Uzbek Language	52
Po'latova Z.B., Abdullaeva M. Contrastive analysis of uzbek proverbs into english: in the example of "O'tkan kunlar" by Abdulla Qodiriy	55
Pulatova Kh.G`. A comparative analysis of idiomatic expressions and phraseological units in english and uzbek languages: linguistic structures and cultural implications	57
Qobilova K.A. Tarjima usuli va uning asosiy mohiyati	60
Qolboyeva Z. Qoraqalpoq tilida oliy ta'limdagi o'zlashtirilgan terminlar	63
Qozoqboyeva D.I. LOR terminlarining kelib chiqishi va etimologiyasi	65
Qulmamatova M.O. Ingliz va o'zbek tillaridagi "wealth/boylik" konseptiga oid leksik birliklarning semantik xususiyatlari	68
Rabbimova F. A comparative exploration of cultural and literary significance of water and fire	71
Rahmonova G.Kh. The distinctive style of Joyce's a portrait of the artist as a young man	74
Rahmatova M. Ochilmagan qo'riq	76
Raimova N.A. Xorazm dostonlari nazmida radifning qo'llanilishi	80
Rakhmatova M.M. The role of conversational implicature for effective communication	83
Rakhmatullayeva D.A. Semantic field of the concept "Surprise/Hayrat" in English and Uzbek	86
Rashidova A.A. Theoretical issues in comparative study of english and karakalpak phraseology	89
Rasuleva N.A. Zamonaviy Xitoy ilmiy fantastikasi janrida "inson omili" ning ifodalanishi	92
Ro'ziyeva R.A. Gender tilshunoslikning shakllanish asosi va taraqqiyoti	95
Ro'zmetova N. Ogahiy g'azaliyoti lingvopoetikasi: mavjud tadqiqotlar va yangi istiqbollar	97
Ropiyeva G.U. "Hayot" va "o'lim" so'zlarining lingvokognitiv tahlili	101
Rustamova Sh.J., Mamatova F.M. Modern usage of English idioms containing personal names in media discourse	103
Ruziyeva N.Z., Boltayeva A.M. Description of trauma and healing in slavery in toni Morrison's «beloved»	107
Safarova F.N. Uilyam Folknerning uslubiy o'ziga xosligi	109

Salayeva Q.O., Bahodirova F.B. The evolution of internet discourse: a linguistic perspective	111
Samandarova S.F. “Gannibal Lekter” tetralogiyadagi ismlar va timsollarning qisqacha tahlili	114
Samatova G.N. XX asr Yevropa nasrida novella janrining o‘zbek adabiyotiga ta’siri va usulbiy-shakliy o‘ziga xoslik	117
Samatova G.N. Novella janrining jahon hikoyachiligi bilan vobastaligi	120
Sarsenbaeva Z.J. The essence of the literary image and the writer's concept	122
Sattorova Sh.B. O‘zbek va turk tillaridagi gul nomlarining leksik- semantik hususiyatlari	125
Shamsiddinova H.M. XX asr ingliz adabiyoti dramaturgiyasi S. Beket, G. Pinter, T. Stoppard asarlari asosida	128
Shokirova I.U. Professional vokal qo‘shiqlarini rus tilida ijro etish masalalari	131
Shokirova D. O‘g‘il bolalar nutqining leksik-semantik xususiyatlari	133
Sirojova Z.N. Ingliz va o‘zbek tillarida xohish-istak kategoriyasini ifodalashning sintaktik usullari	136
Soatov I.A. The cognitive structuring of the “education and upbringing” concept in uzbek and english proverbs	139
Soatova G.K. Proverbs and idioms of friendship: a linguocultural comparison between english and uzbek	143
Sobirova F.I. Figurative Language in Pre-Election Programs	146
Sotvoldiyeva M.I. Metaforaning lingvistik va kognitiv talqini	149
Tashpulatova V.I. Challenges in translating fantasy genre	151
Tillayev B.B. Tohir Malikning “Shaytanat” romanidagi qahramonlar xarakteridagi ziddiyatlar	155
Tukhtayeva F.I. Interpretation of east through the analysis of pearl buck	158
Umarova M.S. Rus va o‘zbek lingvomadaniyatida “an’ana” konseptining qiyosiy-raqamli tahlili	161
Umarova M.S. Structure of the linguocultural concept: methods of linguistic and discursive representation	164
Usmonova Sh.Yo., Ibrohimova N. Cognitive linguistic perspective on landscape terminology in english and uzbek languages	166
Vaxidova F.S., Urunova I.N. Hunarmandchilik atamalari: hokimiyat, mahorat va guruh kimligini belgilovchi vosita	168
Vaxidova F.S., Sadullayeva U. Ingliz va o‘zbek tillarida ziyoratgoh nomlarining etimologik tahlili	171
Xabibullayeva M.T. Rangtasvir vositalarining turli tillarda ifodalanishi	174
Xakimbayeva O.K. Agronimlar toponimikaning muhim tarmoqlaridan biri sifatida	177
Xakimova D.I. “Nafs” konseptining pragmatik omillar ta’sirida voqelanishi	179
Xalimboyev B. Hasan Basriyning arab notiqlik san’ati va tilshunosligiga qo‘shgan hissasi	182
Xamzayev A. Reimagining the Rhetorical Framework of Scientific English: A Linguistic Exploration	186
Xushmanova Sh.I. The use of greetings in english speech communication	188
Yakubova N.B. Language Change and Social Media: A Study of Linguistic Evolution in the Digital Age	191
Yuldasheva D.B. Perifrazalarning o‘rganilish tarixiga bir nazar	193
Yusupova S.A., Rakhmatullayeva D.A. Peculiarities of the principle of politeness in different linguocultures	197
Zakirova S.A. Modern art marketplaces as new opportunities for artistic creativity	199
Базаралиева А.Р. Криптограммы Дена Брауна и переводческие парадоксы	201
Баротова Н., Тухтаева Н.И. Лингвокультурологический потенциал заимствованных слов в системе формирования языкового актива учеников школ с узбекским языком обучения	204
Икромжонов А. Араб тилида мустакил ва ёрдамчи феъллар: нахвий ва семантик таҳлил	206

Калонова Н.Н. Сравнительно-типологический анализ женского образа в современной узбекской прозе	209
Каримбоева Н.Ю. Фразеологик бирликларнинг иккиланган актуаллашуви	212
Мамбетов С.А. Сравнительный анализ лексико-грамматических разрядов прилагательных в русском и каракалпакском языках	215
Мирсадилов У. Фикҳий манбаларда омонимиянинг аҳамияти	219
Рахимова Х.К. Семантико-стилистические особенности функционирования архаизмов в русском языке	221
Саидова О.Б. Имя существительное является важнейшей частью речи, которая служит для обозначения предметов, явлений и абстракций	225
Сайдуллаева Р.И. Сопоставительный анализ антропонимов в русском и узбекском языках	229
Салахова Э. Лексико-семантические замены при переводе	231
Собирова Ф.У. Общие черты поэтики детской англоязычной литературы	234
Сотволдиева Х. Ўзбек ва араб тилида прагматик маъно ифодалаш усуллари	237
Турдиев Ж. Произведение «Мираджнаме» на тюркском языке	239
Файзиева С.А. Инновационные методы параллельного корпуса в переводе художественной литературы	243
Хушманова Г.И. Прагматический потенциал языковых единиц	245
Шин В. Символика числа «12» в романе Ли Сана «12 декабря»	248
Шодикулова А.З. Метонимияда эллипсиснинг тури ва ишлатилиши	251

4. Cross-Cultural and Cognitive Implications. The findings demonstrate that landscape terminology is deeply intertwined with cultural cognition. English speakers, influenced by an empirical and exploration-driven linguistic tradition, tend to name landscapes based on function and form. In contrast, Uzbek speakers, with a historically agrarian and poetic linguistic tradition, emphasize environmental interconnectivity and the human-nature relationship. Furthermore, language contact and globalization are leading to shifts in terminology. For example, English loanwords such as "park," "canal," and "oasis" are increasingly integrated into Uzbek usage, while Uzbek terms like "buloq" (spring) may be seen in regional English dialects influenced by Turkic languages.

Moreover, the metaphorical extensions of landscape-related terms demonstrate how cultural narratives and collective experiences are embedded in language, reinforcing the idea that cognition is not universal but is shaped by linguistic and cultural contexts. These metaphorical mappings offer insight into how different linguistic communities conceptualize nature, space, and human interactions with the environment, providing valuable perspectives on the intersection of language and ecological cognition.

REFERENCES:

1. Kohklova, V. A. (2017). Phraseological units with toponymic components in the English and Ukrainian languages: Linguoculturological aspect. [Doctoral dissertation, Donetsk].
2. Kuchesheva, I. L. (2008). Lexico-semantic analysis of proper names in English and Russian phraseological units: A linguistic-cultural approach. Vestnik ChitGU, 3(48), 30-33.
3. Maslova, V. A. (2004). Cognitive linguistics. Minsk: TetraSystems.
4. Nasritdinov, U. U. (2025). English and Uzbek toponymic lexical-semantic and pragmatic features: A comparative study. Ta'lim Innovatsiyasi va Integratsiyasi, 37(1), 21-25.
5. Nefedova, L. A. (2014). On the use of interphraseologisms in journalistic discourse of German and Russian linguocultures. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 154, 130-137.

UO'K 808.3

HUNARMANDCHILIK ATAMALARI: HOKIMIYAT, MAHORAT VA GURUH KIMLIGINI BELGILOVCHI VOSITA

F.S. Vaxidova, f.f.f.d, katta o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

I.N. Urunova, magistrant, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqolada hunarmandchilik atamalarining hokimiyat, mahorat va guruh kimligini shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Maxsus terminlar hunarmandlar o'rtasidagi ijtimoiy ierarxiyani belgilash, kasbiy mahoratni namoyon etish va guruhga tegishlilikni ta'minlash vositasi sifatida xizmat qiladi. Maqolada hunarmandchilik jargonining ushbu jihatlari misollar bilan yoritilib, til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: hunarmandchilik terminlari, kasbiy jargon, hokimiyat, mahorat, guruh kimligi, hunarmandchilik tili, ijtimoiy identifikatsiya.

Аннотация. В данной статье анализируется роль ремесленных терминов в формировании авторитета, мастерства и групповой идентичности. Специальные термины служат инструментом для обозначения социальной иерархии среди ремесленников, демонстрации профессионального мастерства и подтверждения принадлежности к профессиональному сообществу. В статье рассматриваются эти аспекты ремесленного жаргона на примерах, а также анализируется связь языка и культуры.

Ключевые слова: ремесленные термины, профессиональный жаргон, авторитет, мастерство, групповая идентичность, ремесленный язык, социальная идентификация.

Abstract. This article analyzes the role of craft terminology in shaping authority, expertise, and group identity. Specialized terms function as tools for establishing social hierarchy among craftsmen, demonstrating professional skills, and reinforcing group belonging. The article explores these aspects of craft jargon through examples and examines the connection between language and culture.

Key words: craft terminology, professional jargon, authority, expertise, group identity, craft language, social identification.

Kirish. Til – bu nafaqat aloqa vositasi, balki ijtimoiy identifikatsiya va kasbiy mahorat belgisi hisoblanadi. Hunarmandchilik atamaları esa, o'z navbatida, hunar egalari orasida nafaqat kasbiy muloqot vositasi, balki hokimiyat, mahorat va guruh kimligini belgilovchi element sifatida ham xizmat qiladi.

Hunarmandchilik atamalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, ular quyidagi uchta asosiy funktsiyani bajaradi:

Ijtimoiy differensiallash va ierarxiyani belgilash. Har qanday kasbda tajribali mutaxassislar bilan yangi boshlovchilar o'rtasida ma'lum bir farq mavjud. Bu farq nafaqat hunar yoki bilim darajasi, balki til darajasida ham aks etadi. Maxsus terminlarni ishlata olish, ularning chuqur ma'nolarini tushunish va aniq qo'llash – tajriba belgilaridan biridir. Masalan, tajribali hunarmandlar o'z ishining nozik jihatlarini ifodalash uchun murakkab jargonlardan foydalanadi, yangi boshlovchilar esa buni tushunishga qiynalishi mumkin.[3]

Kasbiy identifikatsiya va tajriba almashinuvi. Hunarmandchilik atamaları ma'lum bir kasb vakillarini ajratib turuvchi til kodlari bo'lib, ular orqali hunarmand o'z kasbiy kimligini namoyon etadi. Bu atamalar nafaqat texnik ma'noga ega, balki ustoz-shogird tizimida bilim almashinuvining asosi bo'lib xizmat qiladi.[2] Misol uchun, zargarlik sohasida "misni yumshatish" degan oddiy tushuncha bor, lekin tajribali ustalar uni "chillash" deb atashadi. Agar shogird bu so'zni tushunmasa, u hali kasbga to'liq kirib kelmagan hisoblanadi.

Madaniy meros va milliy identitetni aks ettirish. Hunarmandchilik atamaları ko'pincha milliy madaniyat va tarix bilan uzviy bog'liq bo'ladi. Har bir xalqning o'ziga xos hunarmandchilik usullari va ularni ifodalovchi maxsus terminlari mavjud. O'zbek hunarmandchiligida "zardo'zi", "chirog'bon", "ganch o'ymakorligi" kabi tushunchalar nafaqat kasbiy jarayonlarni, balki milliy san'atning o'ziga xosliklarini ham ifodalaydi. Shu sababli, ushbu terminlarni tushunish va ishlatish ma'lum bir madaniy guruhga tegishlilikni anglatadi.[1]

Lingvistika nuqtayi nazaridan, hunarmandchilik jargonining *asosiy funksiyalari* quyidagilar: *Identifikatsiya* – hunarmandlar ma'lum terminlarni ishlatish orqali o'z kasbining vakili ekanligini bildiradi.

Ekskluzivlik – jargon yangi kelganlarni ma'lum bir sinovdan o'tkazish vositasi sifatida ishlaydi.

Ijodiy tafakkurni shakllantirish – maxsus terminlar ijodiy jarayonni osonlashtiradi, ularning har biri muayyan texnikani yoki uslubni ifodalaydi.

Bilim almashinuvi – ustozlar va shogirdlar o'rtasida bilim berish terminlar orqali amalga oshadi.

Hunarmandchilik atamalarining kasbiy amaliyotdagi ahamiyati. Hunarmandchilik jargonining til tizimidagi o'rni quyidagi jihatlar bilan belgilanadi:

Til boyligini kengaytirish: Hunarmandchilik terminlari o'zbek tilining leksik boyligini oshirib, til ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi.

Madaniy va tarixiy merosni saqlash: Ko'plab hunarmandchilik atamaları qadimiy tarixga ega bo'lib, xalq an'analari va tarixiy rivojlanish bosqichlarini aks ettiradi.

Texnik tafakkurni rivojlantirish: Har bir maxsus termin hunarmand uchun aniq ma'no va jarayonni ifodalash imkonini beradi, bu esa texnik tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot lingvistik va ijtimoiy tahlil metodlariga asoslanadi. Asosiy metodlar quyidagilardan iborat:

1. Leksik-semantik tahlil – Hunarmandchilik atamalarining lug'aviy va semantik xususiyatlarini aniqlash.

2. Kasbiy jargon tahlili – Hunarmandchilik sohalarida ishlatiladigan maxsus terminlarning kasbiy aloqa vositasi sifatidagi roli.

3. Ijtimoiy tilshunoslik usuli – Terminlarning hunarmandlar o'rtasidagi ijtimoiy mavqeni qanday belgilashi va guruh kimligini shakllantirishdagi ahamiyatini o'rganish.

4. Tarixiy-madaniy tahlil – Hunarmandchilik jargonining tarixiy ildizlari va uning milliy madaniyat bilan bog'liqligini tadqiq qilish.

Natija va muhokama. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hunarmandchilik atamaları kasbiy muloqot vositasi bo'lish bilan birga, ijtimoiy ierarxiya, kasbiy identifikatsiya va madaniy merosni shakllantirish kabi muhim funksiyalarni ham bajaradi. Tadqiqot davomida hunarmandchilik

tilining asosiy uch jihati – hokimiyat, mahorat va guruh kimligi bo'yicha quyidagi natijalarga erishildi.

Hunarmandchilik atamaları va hokimiyat

Til – bu nafaqat aloqa vositasi, balki jamiyatda hokimiyat va mavqeni belgilovchi muhim omildir. Hunarmandchilik sohasida maxsus terminlarni bilish va ularni to'g'ri ishlatish hunarmandning kasbiy darajasini ko'rsatadi.[4]

Hunarmandlar orasida til "bilim quroli" sifatida xizmat qiladi. Tajribali hunarmandlar murakkab terminlarni ishlatib, o'z kasbiy mavqeini tasdiqlaydi.

Terminlarni tushunmagan yangi boshlovchilar esa tabiiy ravishda "kattalar" (tajribali ustalar) va "kichiklar" (shogirdlar) orasidagi ierarxik tizimga moslashishga majbur bo'ladi. Masalan:

Zargarlikda: Tajribali ustalar "chillash", "nayzalash", "zarxal qoplash" kabi atamalarni ishlatadi. Bu atamalarni tushunish va ishlata olish usta hunarmandning obro'sini oshiradi.

Tikuvchilikda: "Frantsuz chok", "pichoq bilan bichish", "g'ilay chok" kabi terminlar tajribani namoyon qiladi.

Demak, terminlarni bilish va ishlata olish – bu kasbiy tajribani ko'rsatish bilan birga, hunarmandlar orasida hokimiyatni ta'minlovchi asosiy omildir.

Hunarmandchilik atamaları va mahorat

Kasbiy til faqat bilimni ifodalash vositasi emas, balki mahorat belgisi hamdir. Hunarmandchilik terminlari usta va shogirdlar o'rtasidagi bilim almashish, tajribani mustahkamlash va ish sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Kasbiy terminlarni bilish nafaqat texnik jarayonni tushunishga, balki aniq hunar sirlarini egallashga ham yordam beradi.

Leksik tahlillar shuni ko'rsatadiki, "oddiy nutq" va "kasbiy nutq" o'rtasida katta farq bor. Masalan: *Tikuvchilikda:* Yangi boshlovchi "matoni yaxshi kesish" deb aytsa, tajribali usta "pichoq bilan bichish" degan aniq terminni ishlatadi.

Yangi boshlovchi "ipni noto'g'ri qo'yibman" desa, tajribali ustalar "g'ilay chok tushdi" deb tushuntiradi.

Kulollikda: Yangi boshlovchilar "loy yaxshi aralashmagan" deb ifodalaydi, tajribali hunarmandlar esa "xom loy" yoki "loy yaxshi pishmagan" deb tushuntiradi.

Demak, kasbiy jargonni o'zlashtirish – hunarmand uchun ustozlik va shogirdlik jarayonidan o'tish, hunar sirlarini egallash va professional darajaga yetish uchun zarur bosqichdir.

Hunarmandchilik atamaları va guruh kimligi. Hunarmandchilik jargonidan foydalanish hunarmandlar orasida ijtimoiy guruhlarini shakllantiradi. Terminlarni ishlata olish shaxsning guruhga tegishlilikini tasdiqlaydi, ularni tushunmaslik esa "tashqaridan" bo'lish belgisidir.[8]

Sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, har bir kasb o'ziga xos leksik tizimga ega bo'lib, bu tizim ichki guruhni mustahkamlash va tashqi odamlardan ajralib turish uchun xizmat qiladi.

Terminlarni to'g'ri ishlatish shaxsning "o'zimizdan" yoki "begona" ekanligini aniqlashga yordam beradi. Masalan: *Tikuvchilikda:* Ustalar orasida "Juki" so'zi ishlatilsa, faqat kasbiy tajribaga ega bo'lganlar bu so'zning mashhur sanoat tikuv mashinasi brendi ekanligini tushunadi.

Yangi boshlovchilar esa "Bu nima?" deb so'rashi mumkin.

Zargarlikda: "Chillash" atamasi faqat mutaxassislar orasida tushunarli. Agar kimdir "misni yumshatish" deb aytsa, u hali kasbiy jargonni o'zlashtirmaganligi ko'rinadi.

Kulollikda: "Raku pishirish" atamasi faqat tajribali kulollar uchun tushunarli bo'lib, bu maxsus kulolchilik usuli hisoblanadi.

Demak, hunarmandchilik terminlarini ishlata olish – bu faqat til ko'nikmasi emas, balki kasbiy guruhga mansublikning isboti. Xulosa qilib aytganda, hunarmandchilik atamalarining til tizimidagi roli nafaqat kasbiy muloqotni shakllantirish, balki ijtimoiy mavqe, mahorat va guruh identifikatsiyasini ham belgilashga xizmat qiladi. Bu atamalar lingvistik, sotsiologik va madaniy kontekstda muhim ahamiyatga ega bo'lib, hunarmandlarning kasbiy tajribasi, ustoz-shogird an'analari va kasbiy ierarxiyani aks ettiradi.

Xulosa. Yuqoridagi misollar shuni ko'rsatadiki, hunarmandchilik atamaları faqat texnik jarayonni ifodalash bilan cheklanmay, balki ijtimoiy stratifikatsiya, bilim almashinuvi va kasbiy

identifikatsiyaning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Hokimiyat – Terminlarni bilish ustaning kasbiy mavqeini belgilaydi. Mahorat – Terminlarni ishlata olish shaxsning tajribasini namoyon qiladi. Guruh kimligi – Jargon kasbiy hamjamiyat ichidagi bog'liqlikni ta'minlaydi.

Shunday qilib, hunarmandchilik atamallari til tizimining muhim tarkibiy qismi bo'lib, kasbiy va madaniy merosni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vakhidova Fotima Saidovna. (2022). Pilgrimage Tour in Tourism. Miasto Przyszłości, 28. <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/651>
2. Saidovna, V. F. (2024). The Cult of Saints in Central Asia. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(2)
3. Saidovna, V. F. (2022). The Usage of Pilgrimage Tourism Terms in the English Language. International journal of inclusive and sustainable education, 1(4)
4. Saidovna, V. F. (2022, January). Turizm Atamallarning Shakllanishida Terminologiyaning Roli. In Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes (pp. 59-62)
5. Mahmudov, M. (2008). O'zbekiston hunarmandchiligi tarixi va rivojlanishi. Toshkent: Fan.
6. Raxmonov, R. (2012). O'zbekistonning madaniy merosi: hunarmandchilik va uning terminologiyasi. Tashkent: Sharq.
7. Jumaniyozov, B. (2015). Hunarmandchilikda shakllangan terminologiya va uning rivojlanish yo'llari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.

UO'K 808.3

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIYORATGOH NOMLARINING ETIMOLOGIK TAHLILI

F.S. Vaxidova, f.f.f.d, katta o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro
U. Sadullayeva, magistrant, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida ziyoratgoh nomlarining etimologik kelib chiqishi har tomonlama tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida bu nomlarning shakllanish jarayoni, ularning tarixiy va diniy kontekstdagi o'rnini, hamda lingvistik xususiyatlari batafsil o'rganiladi. Xususan, ziyoratgoh nomlarining semantik tuzilishi, ularning paydo bo'lishiga ta'sir etgan omillar va tarkibiy qismlari chuqur tahlil qilinadi. Maqolada o'zbek ziyoratgoh nomlarida arabcha va forsa unsurlar bilan mahalliy o'zbek tilining o'zaro uyg'unlashuvi qanday sodir bo'lgani o'rganilib, ingliz tilidagi ziyoratgoh nomlarining paydo bo'lishi va ularning tarixiy jarayonlar bilan bog'liqligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: etimologiya, ziyoratgoh, toponimika, lingvistika, semantika, tarixiy kontekst.

Аннотация. В данной статье проводится всесторонний этимологический анализ названий паломнических мест в английском и узбекском языках. Исследование детально рассматривает процесс их формирования, их роль в историческом и религиозном контексте, а также их лингвистические особенности. В частности, анализируется семантическая структура этих названий, факторы, влияющие на их возникновение, и их составные элементы. В статье рассматривается, как арабские и персидские элементы интегрировались в узбекский язык при наименовании паломнических мест, а также исследуется историческое развитие и формирование подобных названий в английском языке. В ходе исследования определяются способы наименования паломнических мест в английском и узбекском языках, а их семантические и лингвистические характеристики анализируются на примерах.

Ключевые слова: Этимология, паломничество, топонимика, лингвистика, семантика, исторический контекст.

Abstract. This article provides a comprehensive etymological analysis of pilgrimage site names in English and Uzbek. The study examines the process of their formation, their role within historical and religious contexts, and their linguistic characteristics in detail. Specifically, the semantic structure of these names, the factors influencing their emergence, and their compositional elements are thoroughly analyzed. The article explores how Arabic and Persian elements have

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI

XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI

№4/5 (125)
2025 y., aprel

O‘zbekcha matn muharriri:
Ruscha matn muharriri:
Inglizcha matn muharriri:
Musahhih:
Texnik muharrir:

Ro‘zmetov Dilshod
Hasanov Shodlik
Xamrayev Nurbek, Lamers Jon
O‘rozboyev Abdulla
Shomurodov Jur‘at

“Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi” O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi
Xorazm viloyat boshqarmasida ro‘yxatdan o‘tgan. Guvoxnoma № 13-023

Terishga berildi: 07.04.2025
Bosishga ruxsat etildi: 14.04.2025.
Qog‘oz bichimi: 60x84 1/8. Adadi 70.
Hajmi 15,9 b.t. Buyurtma: № 4-T

Xorazm Ma‘mun akademiyasi noshirlik bo‘limi
220900, Xiva, Markaz-1
Tel/faks: (0 362) 226-20-28
E-mail: mamun-axborotnoma@academy.uz
xma_axborotnomasi@mail.ru

(+998) 97-458-28-18